

Trwy ebost

Cyngor gan Gomisiynydd Cenedlaethau'r Dyfodol Cymru i BGC Abertawe

Annwyl Fwrdd Gwasanaethau Cyhoeddus Abertawe a Swyddogion Cynorthwyol,

Diolch am ofyn am fy nghyngor ar sut y gallech gymryd camau i gwrdd â'ch amcanion llesiant drafft. Darganfu fy nhîm bod siarad â'ch swyddogion cynorthwyol a chyfarfod â rhai ohonoch yr wythnos ddiwethaf wedi bod yn ddefnyddiol iawn ar gyfer rhoi dealltwriaeth iddynt o'r modd yr ydych yn gweithio gyda'ch gilydd fel BGC a'r dull yr ydych wedi ei fabwysiadu at gyfer cynllunio llesiant, a'ch bwriad i gyflawni'r amcanion hyn a gweithredu mewn dull gwahanol. Fel y byddant wedi ei drafod gyda chi, roeddwn yn awyddus i fy nghyngor fod yn ddefnyddiol i chi a'r cyd-destun yr ydych yn gweithio o'i fewn, felly gobeithio eich bod chithau hefyd o'r farn bod y cysylltu cyson rhyngom wedi bod yn ddefnyddiol a'i bod wedi rhoi peth arweiniad i chi ar hyd y ffordd.

Diolch am rannu copi o'ch cynllun llesiant drafft gyda'r tîm. Deallaf eich bod wedi cynnal gweithdai ac wedi ymgysylltu â dinasyddion parthed dyfodol Abertawe, i benderfynu ar eich amcanion drafft cyfredol, sef:

1. **Amcan 1: Byw yn dda, heneiddio'n dda - gwneud Abertawe'n fan gwych i fyw a heneiddio'n dda ynddo.**
2. **Amcan 2: Blynyddoedd cynnar - sicrhau'r cychwyn gorau mewn bywyd i bob plentyn.**
3. **Amcan 3: Gweithio gyda natur - gwella iechyd a bioamrywiaeth a lleihau ein hól-troed carbon.**
4. **Amcan 4: Cymunedau cryfach - galluogi cymunedau i hyrwyddo balchder a theimlad o berthyn.**

Mae fy nghyngor mewn dwy ran - yn gyntaf fe'i bwriedir i'ch helpu i ystyried sut y gallech gyflawni eich amcanion yn effeithiol. Yn ail, yn seiliedig ar eich themâu a'ch amcanion drafft, mae'n rhoi anogaeth, adnoddau a chysylltiadau i'ch helpu i ddangos, drwy eich cynllun llesiant, eich bod wedi defnyddio'r pum dull o weithio a'r saith nod llesiant i lunio eich camau. Nid rhoi fy marn ar eich amcanion llesiant yw pwrpas y cyngor hwn. Mae'r rhain i'w penderfynu a'u perchenogi gennych chi, fel BGC cydweithredol.

Buaswn yn eich annog i ddarllen hwn ynghyd â'm hymateb i'ch asesiad llesiant. Roeddwn yn awyddus iddo 'edrych ymlaen' yn hytrach nag 'edrych yn ôl', a'ch helpu i ystyried sut i fynd i'r afael ag asesu a chynllunio llesiant yn barhaus. Fel y gwyyddoch, yn ddiweddar cyhoeddais ['Llesiant yng Nghymru: Cynllunio heddiw ar gyfer gwell yfory'](#) sy'n amlygu canfyddiadau allweddol ac argymhellion ar gyfer BGCau ar feysydd allweddol lle mae angen newid ar gyfer gwneud gwell penderfyniadau ar gyfer cenedlaethau'r dyfodol. Bwriedir hefyd i'r ddau adnodd hwn weithredu fel cyngor i chi.

Mabwysiadu gwahanol ddulliau o weithio i gymryd camau i gwrdd â'ch amcanion drafft:

Nid busnes-fel-arfer yw gosod amcanion a chmau. Yn y gorffennol, rydym wedi dibynnu ar themâu a blaenoriaethau ac wedi ysgrifennu cynlluniau sy'n dangos beth yr ydym yn ei wneud beth bynnag. Mae gwireddu uchelgeisiau'r Ddeddf yn ymwneud â dull gwahanol o weithio. Mae'r egwyddorion datblygu cynaliadwy'n ymwneud â 'beth' AC â 'sut', hynny yw, beth ydych yn ei wneud i gyfrannu tuag at ein gweledigaeth gyfunol o'r saith nod llesiant cenedlaethol? Mae'r nodau'n cydnabod bod datblygu cynaliadwy'n cysylltu'r amgylchedd yr ydym yn byw ynddo, yr economi yr ydym yn gweithio ynddo, y gymdeithas yr ydym yn ei mwynhau a'r diwyllianau yr ydym yn eu rhannu â phobl ac ansawdd eu bywyd? Felly beth ydych chi'n mynd i wneud gyda'ch gilydd sy'n wahanol? A sut ydych chi'n defnyddio'r egwyddor datblygu cynaliadwy i lunio eich gweithgareddau ar gyfer Abertawe?

Rhaid i mi bwysleisio bod angen eich arweinyddiaeth i fabwysiadu'r dull newydd hwn o weithio. Gwneuthum argymhellion yn ['Llesiant yng Nghymru: Cynllunio heddiw ar gyfer gwell yfory'](#) parthed llywodraethu a phartneriaethau, yr awgrymaf eich bod yn eu hystyried yng nghyd-destun Abertawe. Mae'r argymhellion yn cynnwys ystyriaeth o'r modd y mae BGCau yn cael eu rheoli a'u harwain. Mae'r ffordd y mae eich BGC ar hyn o bryd yn gweithredu o gwmpas Grŵp Craidd a Grŵp Partneriaeth yn unigryw i Abertawe. Gall mai hyn yw'r ffordd orau o weithio i chi, ond mae fy nhîm wedi clywed bod gwrthdaro parthed y modd y mae'r strwythur hwn yn effeithio ar gynnydd ac ar y broses benderfynu. Rwy'n cwestiynu pa mor ddeinamig fedrwyd chi fod wrth wneud penderfyniadau a gweithredu yn y strwythurau llywodraethu yr ydych yn ei defnyddio ar hyn o bryd, felly buaswn yn eich cyngori i adolygu eu heffeithiolrwydd ar gyfer cyflawni'r cynllun llesiant.

Roedd argymhellion eraill yr adroddiad yn cynnwys ystyriaeth o'r modd y caiff BGCau eu cadeirio, pwy sy'n eistedd ar y Bwrdd a sut y gellir galluogi gweithredu a gwneud penderfyniadau. Rwy'n awyddus i FGau fod yn gynhwysol a chaniatáu tryloywder wrth weithredu a gwneud penderfyniadau. Eto, mae fy nhîm wedi derbyn gwybodaeth sy'n gwrthdaro am allu'r Grŵp Craidd ynghyd â Bwrdd Partneriaeth mawr i gyflawni hyn yn y dull gorau. Mae'n amhosib gwneud penderfyniadau mewn dull cyfrifol os oes diffyg eglurder ar bwy sy'n gwneud beth ac ym mha le, ac o gadw mewn golwg fy mod wedi clywed bod dryswch ynglŷn â hyn, buaswn yn awgrymu bod yna risg mewn parhau fel yr ydych. Rwy'n eich cyngori i ymgysylltu â phob partner ar fyrder i gael eu barn ar y strwythurau a chynaliadwydd y trefniadau hyn. Dylai cyflawni eich cynllun llesiant drafft fod yn sbardun ar gyfer gwneud pethau'n wahanol.

Dywedais yn yr adroddiad ei bod yn bwysig i ni symud i ffwrdd oddi wrth weld BGCau fel rhai sy'n cael eu harwain gan awdurdodau lleol. Dylai fod yn ffordd newydd o weithio, nid un sy'n cael ei sbarduno gan ddiwylliant neu brosesau un sefydliad. Gall y modd y mae aelodau'r Bwrdd, sut mae'n cael ei strwythuro, sut a ble mae cyfarfodydd yn cael eu cynnal, a sut mae'r BGC yn cael ei gefnogi, i gyd newid dulliau arferol o feddwl a chaniatáu ar gyfer her iachach i fusnes-fel-arfer. Mae gwneud hyn yn gofyn am ddealltwriaeth o broffesiynau eich gilydd a'ch ysgogiadau fel sefydliadau. Roeddwn yn falch i glywed bod partneriaid y Grŵp Craidd wedi cychwyn cynnal cyfarfodydd 'cerddwch yn fy esgidiau i', ond ystyriwch yr hyn y gall sefydliadau eraill ei ddwyn i'r trafodaethau hyn hefyd.

Mae'r modd yr ydych yn dwyn negeseuon o'r BGC yn ôl i'ch sefydliadau chi eich hunan hefyd yn bwysig ar gyfer cyfleu pam mae gwaith y BGC yn bwysig i'ch uwch dimau rheoli chi eich hunain a defnyddio'r cynllun llesiant i

herio arferion cyfredol yn eich adrannau chi eich hunain. Ochr yn ochr â hyn, bydd angen i chi hefyd ddangos sut mae pob un o'ch sefydliadau'n cymryd pob cam rhesymol wrth ymarfer eu swyddogaethau i gwrdd ag amcanion y BGC. Byddaf yn dymuno gweld nad yw gwaith y BGC yn cael ei weld fel rhywbeth ar wahân i flaenoriaethau'r cyrff sy'n aelodau ohono. Mae'r Ddeddf yn nodi saith maes sy'n gofyn am newid: cynllunio corfforaethol, cynllunio ariannol, cynllunio gweithlu, caffael, asedau a rheoli perfformiad a risg. Yn aml, nid yw swyddogion yn deall gwaith y BGC yn y meysydd gwaith hyn, eto'r rhain yw'r gweithgareddau cyfundrefnol creiddiol lle byddai cymhwyso'r pum dull o weithio'n sicrhau bod yr egwyddor datblygu cynaliadwy'n fframio sut yr ydych yn gweithio.

Mae'n dilyn bod cydlynu'r gwaith hwn yn gofyn am gydnabyddiaeth pob un ohonoch fel aelodau'r BGC. Deallaf fod arweinwyr sefydliadol, gwrthrychol ac arweinyddion prosiectau wedi eu haseinio ar gyfer y gwaith hwn. Mae gen i ddiddordeb i weld sut mae gwahanol FGCau yn cael eu cynorthwyo, ac ymddengys, pan fydd gwaith yn aml-asiantaeth, ac yn cael adnoddau ac ymrwymiad gwahanol bartneriaid, bod cydweithio ac integreiddio ar draws adrannau'n dod yn haws. Buaswn yn eich annog i ystyried sut mae arweinyddion sefydliadol ac arweinyddion gwrthrychol wedi perfformio hyd yn hyn - mae cynnal sgwrs ar y modd y mae'r broses hon wedi gweithio'n rhywbeth yr wyf yn annog pob BGC i fyfyrio arno. Er enghraifft, mae rhai eisoes yn mabwysiadu trefniadau gwaith mwy clos, tîm rhithwir aml-asiantaeth ag uwch arweinydd neu secondiadau mwy ffurfiol a chyd-leoli. Mae nifer o adnoddau ar gael a allai fod yn ddefnyddiol megis [Designing Multi-Agency Partnerships](#); [Leading Culture Change](#) a [Stepping up: a framework for public sector leadership on sustainability](#). Bydd hyn yn ei gwneud yn ofynnol i chi, pobl mewn sefyllfaoedd o arweinyddiaeth, chwarae eich rhan a bod yn ddewr wrth sbarduno'r newidiadau sydd eu hangen.

Fel y cyfryw, mae addasu eich dulliau o weithio yn gofyn am ymagwedd sydd yn ei hanfod yn wahanol. Mae fy nhîm wedi bod yn datblygu 'Fframwaith Cenedlaethau'r Dyfodol' mewn partneriaeth â'r Sefydliad Economeg Newydd, i helpu i ddatblygu syniadaeth. Pwrpas y fframwaith hwn (a fwriadwyd yn wreiddiol ar gyfer prosiectau'n ymwneud â seilwaith) yw helpu cyrff cyhoeddus i ddefnyddio Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol fel fframwaith ar gyfer meddwl wrth gynllunio prosiectau; gellir hefyd ei ddefnyddio i adolygu cynnydd wrth i'r prosiect ddatblygu. Rydym yn gweithio ar sicrhau bod y fframwaith yn berthnasol i ystod ehangach o brosiectau yn cynnwys datblygu polisi/cynllun, a bydd ar gael cyn bo hir. Byddai diddordeb gennym i glywed unrhyw adborth ar ei ddefnyddioldeb i'ch gwaith.

Mae [Saerñiaeth Dyfodol Cynaliadwy](#) Academi Cymru'n dweud yn glir sut mae angen i ymddygiad arweinyddion newid yn unol â'r egwyddorion. Mae angen i chi neilltuo amser a gofod i chi eich hunain fel BGC i gwestiynu a yw ymagweddau presennol tuag at ddarpariaeth gwasanaethau cyhoeddus yn addas ar gyfer y dyfodol ac archwilio pwysau a thensiynau wrth gyflwyno pob un o'ch amcanion. Yn ymarferol, rwy'n cynghori BGCau i drefnu cyfarfod pwrpasol neu greu sesiynau ar gyfer trafod pob un o'ch amcanion drafft mewn fforwm diffuant. Yn gyffredinol, ar gyfer pob un o'ch amcanion drafft, hoffwn ddeall beth a olyga'r camau i Abertawe, a sut mae hyn yn ddull gwahanol o weithio i'r hyn y byddech wedi ei wneud yn y gorffennol.

Buaswn yn eich cynghori i fod yn ymwybodol o'r angen i ddangos sut mae eich BGC wedi ystyried y canlynol mewn perthynas â phob un o'ch amcanion:

- **Hirdymor:** Deallaf fod eich gweithdai wedi ystyried senarios y dyfodol o gwmpas pob un o'ch blaenoriaethau cychwynnol ar gyfer Abertawe. Byddai gweld beth yr ydych yn ei ddeall am dueddiadau hirdymor, cyfleoedd, risgiau a senarios tebygol ar gyfer y mater yn rhywbeth i'w groesawu. Ydych chi wedi archwilio eu heffaith ar eich camau? Oes yna fylchau ar hyn o bryd yn eich data a'ch dealltwriaeth? Pa ragwelediad neu wybodaeth am dueddiadau'r dyfodol sydd arnoch eu hangen i ddeall y mater hwn yn well? Pa allu, hyder ac arbenigedd sydd arnoch ei angen i lenwi'r bylchau mewn gwybodaeth? Beth ydych chi'n ei ddeall am dueddiadau byd-eang hirdymor, cyfleoedd, risgiau a senarios tebygol ar gyfer y mater hwn? Beth ydynt ac a ydych wedi archwilio eu heffaith ar eich camau? Oes yna fylchau ar hyn o bryd yn eich data neu eich dealltwriaeth? Beth sydd angen ei weld ymlaen llaw neu pa wybodaeth am dueddiadau yn y dyfodol sydd eu hangen arnoch i ddeall y mater hwn yn well? Pa allu, hyder ac arbenigedd sydd gennych i lenwi'r bylchau mewn gwybodaeth?

Mae eich cynllun llesant drafft ar hyn o bryd yn edrych yn unig ar saith + o flynyddoedd i mewn i'r dyfodol. Fy rôl i yw gweithredu fel gwarcheidwad cenedlaethau'r dyfodol i gwrdd â'u hanghenion ac annog cyrff cyhoeddus i dalu mwy o sylw i effaith hirdymor y pethau a wneir ganddynt. Rwy'n cynghori cyrff cyhoeddus i feddwl tu hwnt i'r pump, deng neu'r pymtheg mlynedd nesaf a meddwl am genedlaethau'r dyfodol ymhen pum mlynedd ar hugain, deg ar hugain, pymtheg ar hugain o flynyddoedd.

I drwytho eich gweithgareddau, bydd angen i chi fapio ac ystyried tueddiadau'r dyfodol ar gyfer pob un o'ch amcanion. Mae fy swyddfa yn gweithio gydag eraill i adeiladu gallu yn y maes hwn, ac fel y gŵyr eich tîm cynorthwyol, mae Llywodraeth Cymru wedi bod yn ychwanegu at adnoddau'r adroddiad 'Tueddiadau'r Dyfodol', y dylech fod yn gwneud y defnydd mwyaf posibl ohono drwy gyrchu Objective Connect neu drwy gysylltu â David Thomas. Mae adroddiad [Ysgol Oxford Martin 'Now for the long-term'](#) yn dangos tueddiadau'r dyfodol yn fyd-eang a chenedlaethol, tueddiadau y bydd angen i ni i gyd ymateb iddynt wrth roi datblygu cynaliadwy ar waith.

- **Atal:** Wrth ystyried y mater hwn, oes gennych chi ddealltwriaeth o'r hyn yr ydych yn ceisio ei atal? Beth sydd wrth wraidd y mater a phryd fyddai'r amser gorau i ymyrryd? Ydych chi'n glir am ba fath o atal sydd ei angen: atal sylfaenol h.y. ceisio atal rhywbeth hyd yn oed cyn iddo ddigwydd; atal eilaidd h.y. atal rhywbeth rhag gwaethygu; neu atal trydyddol h.y. lliniaru effaith rhywbeth â ganddo effeithiau parhaus. Dyma'r gwahaniaeth rhwng annog rhywun i wisgo helmed feicio (atal niwed i'r pen cyn iddo ddigwydd); gosod rhywun yn yr ystum adferol os yr ydynt wedi syrthio oddi ar eu beic (atal eilaidd, sef atal niwed rhag gwaethygu) a chwmsela yn dilyn y ddamwain (atal trydyddol i helpu anafiadau parhaus rhag gwaethygu).

Mae llawer o FGCau heb ddefnyddio'u hasesiadau i ddeall yn drwyadl y sefyllfa bresennol a graddfa a natur yr ymateb sy'n ofynnol. Rwy'n gwerthfawrogi nad ydych eto'n gwybod beth yw'r darlun cyfan, ond

hoffwn weld pob BGC yn archwilio sut y maent yn chwalu cylchoedd a thwrio'n ddyfnach i mewn i ddata i weld y negeseuon sydd ymhlyg yn y data, a thrwytho eich camau drwy ddeall yn well achosion ac effeithiau materion allweddol a thueddiadau.

- **Cydweithio:** Deallaf eich bod yn cydweithio'n fwy eang ar draws ffiniau Awdurdod Lleol a bod gennych gymorth rhanbarthol. Fel yr argymhellwyd gennyf yn fy adroddiad ar Asesiadau Llesiant, mae hwn yn amser da i adolygu aelodaeth wahoddedig y BGC ac ystyried pwy yw'r bobl 'anarferol' y gall y bydd angen i chi weithio gyda hwynt i gymryd camau i gwrdd â'r amcan hwn? Mae'n bwysig fod y bobl sy'n eistedd o gwmpas bwrdd y BGC yn medru dwyn gyda hwynt yr ystod orau o fewnwelediadau, heriau adeiladol, data a datrysiadau i'r BGC. Sut mae hyn yn gweithio rhwng y Grŵp Craidd a'r Grŵp Partneriaeth? A yw'r bobl iawn gennych o gwmpas y bwrdd, ar y lefel iawn ar gyfer gwneud penderfyniadau ar y mater hwn? A yw pobl yn glir ynglŷn â'u rolau? Pwy arall allai fod arnoch ei angen i gydweithio gyda chi i'ch helpu i ddeall hyn yn well?

Wrth gyflawni'r camau, sut allai eich sefydliadau gydweithio? Bydd angen i chi ddangos sut mae eich BGC yn ystyried y camau sydd angen i chi eu cymryd gyda'ch gilydd ac ar draws ffiniau sefydliadol er mwyn cwrdd â'ch amcanion yn fwy effeithiol. Gallai hyn gynnwys cyd-leoli staff, chwalu strwythurau traddodiadol, trefnu cyfnewid swyddi a secondiadau ac o bwys mawr, rhannu adnoddau. Byddaf yn dymuno gweld sut yr ydych wedi ystyried y manteision hyn a sut mae'r camau y byddwch yn eu cymryd yn eich symud tuag at gyflawni'r cydweithio hyn.

- **Integreiddio:** Ar gyfer pob amcan, sut ydych chi'n mynd i symud i ffwrdd o'r arfer o ddim ond gwneud rhywbeth sy'n cwrdd â'r amcan, ac yn hytrach, ddangos eich bod yn cymryd camau sy'n maximeiddio eich cyfraniad i bob un o'r nodau? Rwy'n dweud wrth bob BGC i ystyried yn fwriadol a phendant y cysylltiadau rhwng eich amcanion i helpu i drwytho eich penderfyniadau ar y camau mwyaf pwysig. Yn hytrach nag edrych ar y mater mewn dull traddodiadol, cyffredinol, ydych chi wedi edrych ar y diffiniad ar gyfer pob un o'r nodau i ehangu eich dealltwriaeth o lesiant ar gyfer y mater a'r cyfleoedd a allai fod ar gael ar gyfer cwrdd â'r nodau hyn drwy bob un o'ch amcanion? Pa mor dda ydych chi'n deall y cyfraniad a wneir gan eich sefydliad ar hyn o bryd i'r amcan hwn? Ac a ydych chi'n deall pa mor wahanol yw'r cyfraniad sydd angen i chi ei wneud i ddwyn yr amcan hwn yn ei flaen?

Sut fedrwyd chi gynllunio'r hyn sy'n digwydd mewn mannau eraill yn eich sefydliadau, y strategaethau a'r cynlluniau ar lefel rhanbarthol neu genedlaethol, i gysylltu ag eraill wrth gyflawni'r amcan hwn? Deallaf eich bod wedi cydnabod y berthynas rhwng eich Bwrdd a Bwrdd rhanbarthol Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant. Mae integreiddio'n golygu sicrhau bod partneriaethau eraill yn deall ac yn cyfrannu at waith ei gilydd. Ni ddylid gweld y BGC fel endid ar wahân. Ydych chi eto wedi cydnabod y rhwystrau neu densiynau sydd wedi codi a pha gamau fedrwyd chi (neu eraill) eu cymryd i'w dileu? Pwy arall sydd eu hangen o gwmpas bwrdd y BGC i'ch helpu i gydgyssylltu'r broses o wneud penderfyniadau a gwella lesiant ar gyfer y mater hwn?

- **Ymgyfraniad:** Awgrymodd fy ymateb i'ch asesiad llesiant eich bod yn adeiladu ar y gwaith ymgysylltu a wnaed gennych hyd yn hyn fel BGC. Rwy'n dymuno gweld ffocws yn awr ymhlith BGCau ar fynd tu hwnt i'r ymgynghori arferol ac ymgysylltu ad hoc. Bydd angen i FGau ddangos sut y maent yn ymroi i ddeall profiadau bywyd pobl yn yr ardal a sut mae hyn yn ffurfio eich gweithgareddau? Sut ydych chi'n ymroi i ennyn ymgyfraniad pobl yn eich penderfyniadau? Sut fedrwch chi gydweithio gydag aelodau'r gymuned wrth gwrdd â'r camau hyn? Fel gyda Bwrdd Gofal Cymdeithasol Cymru, pa ddewisiadau sydd yna i ennyn ymgyfraniad pobl â phrofiad o fywyd go iawn ar Fyrddau a grwpiau partneriaeth?

Dylai'r cwestiynau hyn gael eu hystyried gan bob FGau, ond rwy'n gwerthfawrogi bod pob BGC wedi mabwysiadu gwahanol agweddau wrth ddrafftio'u hamcanion llesiant ac y byddant yn cyflawni eu cynllun llesiant yn y cyd-destun sy'n iawn iddynt hwy. Bydd ail ran fy nghyngor yn helpu i ddangos drwy eich cynllun llesiant eich bod wedi defnyddio'r pum dull o weithio a'r saith nod llesiant i lunio eich camau.

Cyngor ar sut y gallech gymryd camau i gwrdd â'ch amcanion drafft:

O'r sgysiau rheolaidd yr ydych wedi eu cynnal gyda fy nhîm, gwn fod eich swyddogion cynorthwyol wedi gweithio'n galed dros yr haf i fanteisio ar ganfyddiadau eich asesiad, syntheseiddio negeseuon allweddol a modelau rhesymeg drafft sy'n berthnasol i bob un o'ch amcanion. Gobeithio bod hyn wedi rhoi syniad i chi o'r cydweithio sydd ei angen cyn y gellir cwrdd â'ch amcanion. Awgrymaf eich bod yn awr yn ystyried sut i weithredu mewn modd sy'n maxsimeiddio eich cyfraniad i bob un o'r nodau llesiant. Gofynnwch i chi eich hunain - beth mwy fedrech chi ei wneud? Rwy'n eich cynghori i edrych ar ddiffiniadau cyfreithiol y saith nod llesiant ac edrych am ddulliau o facsimeiddio eich cyfraniad i bob un o'r saith, ar gyfer pob amcan. Drwy archwilio'r cysylltiadau rhwng y nodau, byddwch nid yn unig yn ennill darlun mwy holistig o'r mater yr ydych yn ceisio ei ddatrys ond hefyd yn maxsimeiddio'r ystod o adnoddau a chyfleoedd y gallwch fanteisio arnynt i'ch helpu i ddod o hyd i atebion.

- ***Amcan 1: Byw'n dda heneiddio'n dda - gwneud Abertawe'n fan gwych i fyw a heneiddio'n dda ynddo.***

Mae llesiant yn ymwneud nid yn unig â'n hiechyd, ond ein bywydau cymdeithasol, ein teimladau o berthyn, ein hamgylchoedd adeiledig a naturiol, ein hincwm a'n bywyd cymunedol - pob un ohonynt yn benderfynyddion iechyd ehangach. Wrth gymryd camau i gwrdd â'r amcan hwn, hoffwn eich cynghori i edrych ar asedau Abertawe - yng nghyflwr yr amgylchedd naturiol, ysbryd cymunedol a threftadaeth yr ardal. Nid yw pobl fel arfer yn gwella eu hiechyd am fod y gwasanaethau cymdeithasol yn dweud wrthynt am wneud hynny, ond oherwydd eu bod yn sylweddoli gwerth eu bywyd eu hunain a phwysigrwydd cadw'n iach am amser hwy. Dim ond drwy ennyn ymgyfraniad pobl yn barhaus i ddeall yr hyn sydd o bwys iddynt hwy y gallwch effeithio ar newid ymddygiad. Mae gennych rôl i ystyried pa beth allai fod ei angen ar bobl i wella eu hiechyd eu hunain, y gwasanaethau sydd eu hangen i'w helpu i wella o salwch a chreu'r amgylchedd adeiledig cywir i facsimeiddio iechyd a llesiant pobl.

Mae'r model rhesymeg ar gyfer yr amcan hwn yn awgrymu, mewn dull synhwyrol, bod hyn yn ymwneud ag ymagwedd tuag at fywyd yn gyffredinol, gyda'ch amcan drafft wedi ei gysylltu ag amcanion eraill: cychwyn da

mewn bywyd, amgylcheddau naturiol cydnerth a chydlynid cymunedol. Buaswn yn eich cynghori i fod yn fwy clir am y modd yr ydych yn gwneud y cysylltiadau hyn ac wrth asesu pa mor integredig yw eich gwasanaethau, gan archwilio tensiynau rhwng polisïau a darpariaeth. Mae'r pum dull o weithio wedi eu bwriadu i roi i chi ffrâm ar gyfer ystyried y fath arferion gyda'i gilydd. Yn nhermau poblogaeth sy'n heneiddio ac anghydraddoldebau iechyd, gofynnwch i chi eich hunain a yw darpariaeth bresennol yn briodol ar gyfer rheoli'r mater hwn sydd ar gynydd? Ym mha feysydd y gall fod yna angen mwy o weithredu ar y cyd? Ar hyn bryd prin fod gwasanaethau cyhoeddus a gwasanaethau iechyd yn delio â'r galw presennol ac, yn anffodus, mae llawer yn edrych ar ddulliau traddodiadol o ddelio â hyn. Dyma lle dylai'r pum dull o weithio fod yn herio eich dull o feddwl; sut fedrwch chi ymdrin â'r mater hwn yn greadigol? Mae'r Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Ddeddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol yn darparu cyfle deddfwriaethol yn y fan hon, felly hoffwn weld y BGC yn dylanwadu ar y Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Bwrdd Partneriaeth Llesiant i sicrhau eu bod yn cymryd camau i gwrdd â'ch amcanion.

Cefais fy nghalonogi i weld eich bod yn ymroi i ddeall yr effaith y gall eich sefydliadau chi eich hunain ei gael ar y flaenoriaeth hon, drwy, er enghraifft, annog y gweithlu i gynnal eu llesiant hwy eu hunain. Rwyf yn credu bod BGCau yn awyddus i symud o siarad, tuag at weithredu, felly buaswn yn eich cynghori i edrych ar y modd y gallwch elwa drwy wneud newidiadau ar unwaith. Mae'r saith maes newid yn y Ddeddf yn fan cychwyn ar gyfer creu'r effaith y gallwch ei gael, sef: cynllunio corfforaethol, cynllunio ariannol, cynllunio gweithlu, caffael, asedau, a rheoli perfformiad a risg, y gweithgareddau craidd lle byddai defnyddio'r pum dull o weithio'n sicrhau bod yr egwyddor datblygu cynaliadwy'n fframio'r modd y maent yn gweithio. Fel gwasanaethau cyhoeddus, rydych yn cyflogi nifer fawr o'ch poblogaeth a bydd gan lawer ohonynt deuluoedd hefyd yn byw yn yr ardal. Buaswn hefyd yn eich cynghori i werthfawrogi'r dylanwad y gallwch ei gael dros y sefydliadau eraill.

Mae yna lawer o ddulliau gwahanol o gymryd camau i gwrdd â llesiant gweithwyr ac enghreifftiau ar draws y byd o ymagweddau arloesol. Mae hyn nid yn unig yn gwneud synnwyr ariannol (mae cost geidwadol salwch perthnasol i waith yng Nghymru'n £500m y flwyddyn) ond gall hefyd wella llesiant amgylcheddol, cymdeithasol a diwylliannol trigolion Abertawe. Mae'r [Sunday Times yn cyhoeddi rhestr flynyddol o'r 100 cwmni gorau i weithio](#) iddynt, gyda'r gallu i asesu pa rai sydd orau am sicrhau 'llesiant', ac mae gwledydd fel [Sweden](#) yn uwch ar y rhestr na Phrydain am sicrhau bod eu staff yn iach ac yn gweithio i eithaf eu gallu. Yn nes adre, mae cydweithio rhwng Llywodraeth Cymru, Iechyd Cyhoeddus Cymru a Phrifysgol Caerdydd, "[Cymru Iachach ar Waith](#)" yn llawn o adnoddau a chanllawiau i'ch helpu i greu gweithlu iach. Mae Iechyd Cyhoeddus Cymru wedi sefydlu [Hyb Iechyd a Chynaliadwyedd Cenedlaethol](#) i gydlynu eu gwaith hwy eu hunain o gwmpas y Ddeddf, a thrwy eich cynrychiolydd BGC, gallech ddarganfod ei bod yn ddefnyddiol i gysylltu â'r tîm cenedlaethol am ragor o dystiolaeth a gwybodaeth. A oes yna gyfleoedd i gychwyn cynlluniau sy'n dwyn gweithwyr ar ei gilydd ac sy'n cyfrannu i'r nodau llesiant? Er enghraifft, mae rhai sefydliadau wedi cyflwyno cynlluniau plannu coed a chadw gwenyn, sy'n cyfrannu i Gymru sy'n fwy cyfrifol yn fyd-eang. Mae newid yn aml yn 'glynu' pan fydd pobl yn ymgyfrannu mewn gweithgareddau cymdeithasol a diwylliannol gyda'i gilydd; er enghraifft, darganfu'r adroddiad Nudjed '[Behaviour Change is a Team Sport](#)' bod cael pobl at ei gilydd yn cynyddu patrymau ymarfer corff. Mae eu gwaith wedi cynnwys gweithio'n llwyddiannus gyda mamau ifanc yng Nghymoedd De Cymru i ennyn eu hymgyfraniad mewn gweithgareddau mwy corfforol.

Mae parhau i ddysgu drwy gydol oes wedi profi i fod yn fanteisiol i lesiant iechyd meddwl a chorfforol pobl, yn ogystal â llesiant cymdeithasol. Mae yna gyfle gwirioneddol yma i chi ystyried sut i facsimeiddio eich cyfraniad i'r nodau llesiant. Sut fedrwch chi annog gweithgareddau sy'n hybu celf, diwylliant, dysgu'r iaith Gymraeg, gofalu am gynefinoedd naturiol, creu mentrau tyfu bwyd cymunedol, er enghraifft, sy'n helpu gyda llesiant pobl? Gan edrych i'r hirdymor, sut fedr y gweithgareddau hyn atal rhai achosion o afiechyd - rhai y gellid eu hatal - a ddioddefir gan bobl ac sy'n amharu ar eu hannibyniaeth? Gallai cydweithio gyda chyrrff cyhoeddus cenedlaethol sydd ynghlwm wrth y Ddeddf, megis y Cyngor Celfyddydau neu Chwaraeon Cymru, fod o help yn y fan hon. Os gwelwch yn dda gadewch i fy nhîm wybod os hoffech gysylltu ag unigolion perthnasol yn y sefydliadau hyn. Yn nhermau pobl hyn mae yna rai enghreifftiau da o brosiectau sy'n ymroi i ddwyn pobl at ei gilydd i ddysgu sgiliau newydd, cymdeithasu ac adeiladu eu cydnorthedd nes ymlaen yn eu bywydau, megis [Siediau Dynion Cymru](#), sy'n digwydd ar draws Cymru, y gallai'r BGCau eu hannog a'u cynorthwyo.

Mae gwaith y [Comisiynydd Pobl Hyn](#) yn arbennig o ddefnyddiol wrth archwilio'r camau y gallech eu cymryd i gwrdd â'r amcan hwn ac mae'n cynnwys ei chyfarwyddyd diweddar i FGCau, sy'n cynghori gwasanaethau cyhoeddus ar ba fath o ased ydyw'r genhedlaeth hyn yn nhermau gofalu, gwirfoddoli a chyfrannu at yr economi. Mae ymchwil gan [Heneiddio'n Dda yng Nghymru](#) wedi dangos hyn, ac wedi awgrymu bod unigrwydd ymhlith pobl hyn yn ymwneud â pha mor dda yw eu cysylltiad â'u cymunedau ac â theimlo bod ganddynt gyfraniad i'w wneud i'w cymdeithas. Mae'r [adroddiad hwn gan Young Foundation](#) yn rhoi ysbrydoliaeth ar 'Arloesi ffyrdd gwell o fyw yn hwyr mewn bywyd' gan herio'r seilos traddodiadol yr ydym yn gweithio ynddynt. Gall creu cymunedau ac amgylcheddau hyblyg cyfeillgar i oed, atal pobl rhag bod ag angen gofal cymdeithasol, rhag cael eu hynysu, rhag dioddef afiechyd neu gael damwain yn eu cartrefi.

Mae gennych rôl mewn cynllunio, tai, isadeiledd a'r amgylchedd. Mae gan Gymru gyfle i ddatblygu tai sy'n cwrdd yn well â newid demograffig, ond mae angen i ni i gyd fod yn ddewr wrth herio'r modd y mae pethau'n cael ei gwneud ar hyn o bryd. Mae rhaglenni fel [Dinasoedd Cyfeillgar i Oed Sefydliad Iechyd y Byd](#) wedi annog a chydabod y dinasoedd hynny sydd wedi gwneud eu hunain yn fwy cyfeillgar i oed gan addasu adeiladau, cynlluniau trafndiaeth a rheolau cynllunio, sy'n galluogi pobl hyn i gadw'n iach ac mewn cysylltiad â phethau sydd o bwys iddynt am amser hwy. Mae [Laguna Woods](#), y ddinas gyntaf yn yr Unol Daleithiau sydd wedi ei neilltuo i bobl hyn a maestrefi Marjala yn y Ffindir, yn enghreifftiau o ddylunio sy'n addas ar gyfer galluoedd lluosog. Yn ogystal â chyfrifoldebau'n ymwneud â chynllunio a seilwaith dylunio, mae yna nifer o brosiectau arloesol byd-eang sy'n annog tai preifat sy'n rhannu cyfleusterau, tai a gefnogir, a chartrefi sy'n cael eu rhannu. Mae yna enghreifftiau byd-eang arloesol o'r cynlluniau hyn, [megis myfyrwyr yn byw heb dalu rhent mewn cartrefi gofal](#) mewn cyfnewid am gymdeithasu a darparu gofal sylfaenol i'r trigolion hyn; mae Awstralia a Seland Newydd wedi cyflwyno [cynlluniau Rhannu Cartref](#), ac, fel rhan o strategaeth ddemograffig y llywodraeth, mae'r [Almaen](#) wedi cyflwyno tai rhyng-genhedlaeth i bobl hyn a theuluoedd ifanc mewn angen. Yn Singapore, rhoddir grant o \$50,000 i bobl ifanc os yr ydynt yn barod i symud i fyw o fewn 1 cilomedr i'w neiniau a'u teidiau. Mae'r rhain i gyd yn gamau arloesol effeithiol.

Yn ein heconomi sy'n rhannu, a allai fod yna atebion technegol ar-lein i atal arwahanrwydd cymdeithasol, o gwmpas rhannu ceir neu drafndiaeth gymunedol sy'n gysylltiedig â'r cyfryngau cymdeithasol? Mae'r cysyniad o [‘Hyperbentref’](#) a ddatblygwyd gan FutureScape yn dychmygu pentrefi wedi eu cysylltu gan eu hasedau, [sy'n annog pobl mewn cymunedau gwledig i elwa ar dechnoleg](#). Sut ydych chi wedi meddwl am y posibilïadau hirdymor o fanteisio ar dechnoleg i ddatrys y mater hwn? Sut fedr pobl hŷn ddod yn fwy cysylltiedig â chyfleoedd cymdeithasol a gwirfoddoli? A yw gwirfoddolwyr ar hyn o bryd yn ymgyfrannu yng ngwaith y BGC i'ch helpu i ystyried sut y gallant eich helpu i gwrdd â'ch amcanion? Mae [Cyngor Cymuned Solfach](#) yn Sir Benfro'n enghraifft ddiddorol o'r modd y mae gwirfoddolwyr a phobl hŷn wedi elwa o gynllun i leihau arwahanrwydd a gwella llesiant. [Awgrymir gan ymchwil mai dim ond 5% o bobl dros 65 mlwydd oed sydd â chysylltiad o unrhyw fath â phobl ifancach](#). Mae [prosiectau sy'n pontio cenedlaethau](#) wedi dangos bod hyn yn fanteisiol i'r ifanc a'r hen, gyda phobl hŷn a phobl ifanc yn mabwysiadu rôl mentor. Sut fedrwch chi gydweithio i greu mwy o gyfleoedd i bobl ddod at ei gilydd? Sut fedr mwy o ymgyfrannu wella iechyd pobl hŷn yn eich ardal?

Rydych wedi nodi sut mae llesiant economaidd yn effeithio ar iechyd a chyfartaledd. Mae'r fargen ddinesig yn amlwg yn cyflwyno cyfle cyffrous i'r rhanbarth a chefais fy nghalonogi gan ymgysylltiad y rhai oedd yn ymgyfrannu yn egwyddor datblygu cynaliadwy'r Ddeddf. Dylech ymroi i integreiddio'r gwaith hwn gyda gwaith y BGC wrth i chi chwarae rôl ganolog wrth lywio'r cyfleoedd hyn fel man sy'n elwa o'r buddsoddiad. Buaswn yn eich cynghori, fel pobl mewn sefyllfaoedd arweinyddiaeth, bod angen i chi ddylanwadu ar y trafodaethau presennol gan gadw mewn golwg lesiant economaidd, amgylcheddol, cymdeithasol a diwylliannol pobl ar draws y rhanbarth. Mae hwn yn gyfle economaidd cadarnhaol ond sut fedrwn ni gydbwyso ein cyfrifoldebau i ddatblygu dinas sy'n gynaliadwy ac sy'n rhoi pobl yn y canol. [Mae fy llythyr i'r rhai a ymgyfrannodd ym Mhrifddinas Ranbarth Caerdydd](#) yn rhoi cyngor pellach i chi ar y mater, a [hefyd yn ddiweddar gwneuthum sylw mewn ymateb i adroddiad](#) diweddar Dr Mark Lang a'r Athro Terry Marsden ["Re-thinking Growth: Toward the Well-being Economy."](#)

Cefais fy nghalonogi i weld bod pob BGCau yn rhannu syniadau ac yn cydweithio gyda'i gilydd lle maent wedi gosod amcanion tebyg. Mae BGCau eraill sy'n edrych ar hyn yn cynnwys Castell-nedd Port Talbot, Caerdydd, Conwy/Sir Ddinbych, Sir Fynwy a Phowys.

- **Amcan 2: Blynyddoedd cynnar - sicrhau'r cychwyn gorau mewn bywyd i bob plentyn.**

Mae'r mwyafrif o FGCau wedi drafftio amcanion tebyg i hyn, gan gydnabod pwysigrwydd buddsoddi yng nghenedlaethau'r dyfodol. Rwyf wedi gofyn i bob BGC sydd wedi pennu amcanion tebyg: beth sy'n mynd i newid ar bob lefel i wneud i hyn ddigwydd? Sut fydd gwasanaethau sydd wedi eu hanelu at rieni a theuluoedd arfaethedig yn newid yn lleol? Pa dystiolaeth leol fyddwch chi'n ei defnyddio i ddeall modelau gwasanaeth llwyddiannus a'r ymyriadau ataliol sy'n gweithio? Sut allai ffocysu ar atal profiadau niweidiol yn ystod plentynod fel BGC fod yn llwyddiannus mewn realiti i'ch sefydliadau a'ch gwasanaethau? Pwy y gall y bydd angen i chi ennyn eu hymgyfraniad i ddeall hyn yn well? Pwy sydd angen bod o gwmpas y bwrdd i wneud i hyn ddigwydd?

Ar hyn o bryd, nid yw gwasanaethau wedi eu trefnu mewn modd a fyddai'n cyflawni'r amcan hwn. Rydym yn gweithredu mewn seilos, yn rhoi mwy o sylw i ganolbwyntio ar ein blaenoriaethau yn hytrach na chychwyn gyda'r person. Rydym yn y pen draw yn delio â phobl mewn categorïau twt 'defnyddwyr-gwasanaethau', megis

'dioddefwr camdriniaeth ddomestig', 'troseddwr ymddygiad gwrthgymdeithasol', 'un sy'n camddefnyddio sylweddau', 'tenant trafferthus' sydd yn aml yn creu rhwystrau i bobl rhag cael cyfleoedd cyfartal neu ganlyniadau. Mae hyn yn golygu ein bod yn methu cysylltu'r dotiau ar gyfer integreiddio a gweld ymlaen llaw arwyddion sefyllfa sy'n gwaethygu. Rwyf wedi awgrymu bod sicrhau bod plant yn cael y cychwyn gorau mewn bywyd yn golygu mwy na 'iechyd' neu'r 'blynyddoedd cynnar'. Fel y nodir yn eich asesiad llesiant mae trais yn y cartref, salwch meddyliol a chamddefnyddio sylweddau yn parhau i fod yn heriau o bwys i wasanaethau yn Abertawe. Gwyddom fod hyn yn effeithio ar blant gyda chylchoedd yn parhau i mewn i'r genhedlaeth nesaf, fel y dangosir gan waith Iechyd Cyhoeddus Cymru ar Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod.

Mae mynd i'r afael â Phrofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod felly yn rhywbeth sy'n rhaid ei weld fel cyfrifoldeb y system gyfan, nid yn unig yn nhermau ymwybyddiaeth ond yn nhermau'r modd y mae'r system yn gweithredu. Mae eich model rhesymeg yn dechrau egluro hyn, gydag un o'ch prif sbardunwyr yn 'wasanaethau cynorthwyol o safon uchel wedi eu hintegreiddio'n dda'. Buaswn yn eich cynghori bod eich camau i gwrdd â'r amcan hwn yn gwneud yr un fath. Mae rhannu gwybodaeth a gwaith seiliedig ar dystiolaeth yn hynod bwysig; Mae [Nesta and the Alliance for Useful Evidence wedi cyhoeddi 'Using Research Evidence'](#) fel canllaw i gyrff cyhoeddus i annog hyder wrth fabwysiadu ymagweddau newydd, ymyriadau byr, llym gan unigolion grymus.

Mae peri i bobl, a'r rhai sy'n gweithio gyda hwynt i fod yn ymwybodol o'r arwyddion a medru mabwysiadu ymagwedd wybodus yn bwysig, ond rwy'n dymuno gweld sut yr ydych yn bwriadu mynd i'r afael â'r gwasanaethau fel cyfanwaith. Mae'n bwysig eich bod yn ystyried pa mor dda mae'r gwasanaethau sydd ar hyn o bryd yn ymateb i deuluoedd lle mae Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod yn ffactor, ac a ydynt yn ateb y galw yn nhermau atal profiadau niweidiol parhaus ymhlith plant a'u teuluoedd. Byddai cymhwysu'r pum dull o weithio i'r mater hwn yn golygu bod gwasanaethau i deuluoedd mewn materion megis cyfiawnder troseddol, tai, gwasanaethau cymdeithasol, y blynyddoedd cynnar, camddefnyddio sylweddau, trais yn y cartref ac eraill, yn cael eu comisiynu, eu hadolygu a'u hintegreiddio fel eu bod yn atal ac yn ymateb i Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod.

Yn ddiweddar bu Alyson Francis, Cyfarwyddwr Canolfan Cymorth Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, yn gweithio gyda fy swyddfa i ysgrifennu atoch i amlinellu nad un peth arall i dalu sylw iddo yw Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, ond cyfle i ailystyried sut yr ydym yn darparu gwasanaethau gyda'n gilydd sy'n gwneud synnwyr i'r teuluoedd sy'n eu derbyn. Gallai'r Ganolfan Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod hefyd weithredu fel man canolog lle gallai BGCau rannu arfer da, gan fod bron bob un o'r BGCau yng Nghymru wedi trafod y blynyddoedd cynnar, plant a Phrofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod yn eu hamcanion drafft a'u camau. Mae Alyson a minnau hefyd ar banel [gweminar ar ddealltwriaeth o Brofiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod](#) a gynhelir ar y 7^{fed} Tachwedd, a allai fod yn ddefnyddiol i chi wrth i chi ystyried eich camau ar gyfer yr amcan hwn.

Mae costau cychwyn gwaethaf mewn bywyd yn enfawr, i fywyd yr unigolyn ac i wasanaethau cyhoeddus. [Amcangyfrifir bod gwasanaethau ymyrraeth hwyr ar gyfer pobl ifanc yn costio £17 biliwn y flwyddyn i Gymru a Lloegr](#): (£6 biliwn ar amddiffyn a diogelu plant, £5.2 biliwn ar droseddau ac ymddygiad gwrthgymdeithasol,

£3.7biliwn ar anweithgarwch economaidd pobl ifanc, £680 miliwn ar absenoldebau a gwaharddiadau o'r ysgol, £610 miliwn ar anafiadau i blant a phroblemau iechyd meddwl, a £450 miliwn ar gamddefnyddio sylweddau ymhlith pobl ifanc). Rwy'n dymuno gweld bod eich sefydliadau'n cydnabod bod atal canlyniadau gwael yn rhan o'u holl gyfrifoldebau. Mae gwaith Iechyd Cyhoeddus Cymru ar [y 1000 o ddiwrnodau cyntaf](#) yn dangos sut y gall buddsoddi ym mywyd plentyn o'r cychwyn cyntaf fedru chwalo cylchoedd a bod yn fanteisiol i'w llesiant hirdymor. Sut fedrai gwasanaethau lleol orfod newid petaech yn ailgyfeirio buddsoddi.

Gall anfanteision yn gynnwys bywyd gael effeithiau parhaus ar lesiant plant a phobl ifanc gan effeithio'n ddifrifol ar eu tebygrwydd o sicrhau dyfodol ffyniannus, iach, diogel a chymdeithasol weithgar. Mae cyfleoedd yn ystod plentynod yn allweddol ac rwyf wedi bod yn gweithio gyda'r [Comisiynydd Plant](#) i gynghori y dylai cyrff cyhoeddus a BGCau roi mwy o ffocws ar hawliau a llesiant plant yn eu gwaith asesu parhaus a'u cynlluniau llesiant. Rydych eisoes wedi cydnabod hyn yn eich camau drafft a buaswn yn eich cynghori i archwilio sut i ddatblygu ffocysu polisi ar hawliau plant. Byddai hyn yn cynnwys datblygu polisiâu sy'n ffocysu ar hawliau plant, gan alluogi plant i ddysgu am eu hawliau a'u grymuso i chwarae rôl weithgar yn eu cymunedau. I gynorthwyo'r gwaith hwn, mae pecyn cymorth yn cael ei dreialu a bydd ar gael cyn diwedd y flwyddyn. Byddai'r swyddfa Comisiynydd Plant yn hapus i roi cyngor i chi ar ymgysylltu â phlant a phobl ifanc a mabwysiadu ymagwedd tuag at sicrhau llesiant cenedlaethau'r dyfodol sy'n talu sylw i hawliau plant. Byddai'r swyddfa Comisiynydd Plant yn hapus i roi cyngor i chi ar ymgysylltu â phlant a phobl ifanc a mabwysiadu ymagwedd tuag at sicrhau llesiant cenedlaethau'r dyfodol sy'n talu sylw i hawliau plant. Dylai ennyn ymgyfraniad plant a phobl ifanc er mwyn eu helpu i ddeall sut yr ydych yn mynd ati i wneud hyn yn rhan hanfodol o'ch gwaith.

Un o amcanion cael BGC yw herio ffiniau gwasanaethau cyfredol. Mae plant yn byw mewn teuluoedd, sy'n byw o fewn cymunedau ac maent yn cyrchu llawer o wasanaethau. Nid yw teuluoedd yn cydnabod yr un gwahaniaethau rhwng gwasanaethau a ni. Mae ennyn ymgyfraniad pobl yn ganolog i'n dealltwriaeth a'n gallu i herio'r system gyfan; dim ond drwy ddeall profiadau bywyd pobl fedrwn ni ddylunio gwasanaethau sy'n addas ar gyfer cenedlaethau'r presennol a'r dyfodol. Mae'r astudiaethau achos a gynhwysir [yn yr adroddiad hwn gan Locality](#) yn dangos costau ariannol a chymdeithasol o fethu mabwysiadu ymagwedd holistig ac ataliol tuag at fywydau pobl. Felly, archwiliwch y cyfleoedd sy'n bodoli wrth herio darpariaeth gwasanaethau cyfredol gyda'r amcan hwn yn ffocws, a'r saith nod llesiant cenedlaethol fel canllaw.

Mae llawer o bethau'n effeithio ar gyfleoedd bywyd plant a phobl ifanc ac mae'n bwysig i'r BGC ddeall ble gallant gael yr effaith mwyaf. Er enghraifft, darganfu'r [London School of Economics mewn adolygiad a wnaethpwyd ganddynt i Sefydliad Joseph Rowntree yn 2013](#) bod plant mewn teuluoedd incwm-is yn profi canlyniadau gwaeth yn wybyddol, yn gymdeithasol-ymddygiadol ac yn eu hiechyd. Yn hollbwysig, dangosodd yr astudiaeth hon, bod hyn, yn rhannol, oherwydd eu bod yn dlotach, nid yn unig oherwydd bod incwm isel yn cydberthyn i nodweddion eraill yn y cartref neu nodweddion rhieni. Mae'r [New Economics Foundation yn ei adroddiad Backing the Future](#) yn amlygu sut mae gennym rôl yn y dasg o fynd i'r afael â llesiant materol ac amgylchiadau allanol - megis tai, tlodi ac ysgolion - yn ogystal â llesiant seicolegol ac adnoddau mewnol sy'n cysylltu â'r amgylchedd naturiol yr ydym yn tyfu i fyny ynddo, cymunedau a chysylltiadau da, swyddi o ansawdd da ac iechyd. Mae'n rhaid i'ch ystyriaeth fod yn ehangach na'r hyn a fedr y blynyddoedd cyntaf, addysg a gwasanaethau iechyd eu cyflawni. Yn gysylltiedig â'ch amcan drafft ar leihau anghydraddoldebau cymdeithasol ac economaidd, sut fedr y BGC

gydweithio gydag eraill i wella llesiant economaidd teuluoedd ar draws y rhanbarth? Mae eich asesiad llesiant yn amlygu pcedi o amddifadedd mewn rhannau o'r sir. Sut y gellid rhoi ffocws ar y cymunedau hyn, yn arbennig? Os gwyddom fod plant mewn rhai ardaloedd, erbyn iddynt gyrraedd y dosbarth derbyn yn yr ysgol, a'u llesiant eisoes yn cael ei effeithio gan y manau lle maent yn byw, yna mae angen i ni ymyrryd yn llawer cynt wrth ymateb i'r tueddiadau hyn.

Yn ogystal ag incwm, gwyddom fod lechyd mamau a theuluoedd yn cael effaith mawr ar fywyd plentyn, sy'n eich cysylltu â'ch amcan arall ar ddewsiadau iechyd. Mae rhwng 10% ac 20% o fenywod yn datblygu problemau iechyd meddwl yn ystod beichiogrwydd o fewn blwyddyn i'r enedigaeth. Mae'r anhwylderau hyn yn un o brif achosion marwolaeth mamau yn ystod beichiogrwydd ac yn y flwyddyn yn dilyn genedigaeth. Er gwaethaf hyn, mae menywod mewn oddeutu hanner y DU heb fynediad i wasanaethau iechyd meddwl amenedigol arbenigol ac mewn manau daeryddol eraill mae gwasanaethau'n annigonol. Mae ystyried effaith gwasanaethau fel y rhain ar deuluoedd ifanc yn bwysig os yr ydych i fabwysiadu ymagwedd traws-sector. Mae'r prosiect ['Mums and Babies in Mind'](#) yn Lloegr wedi rhoi ffocws i arweinwyr lleol i greu llwybr ar draws sectorau sy'n darparu'r cymorth iawn ar yr adeg iawn i fenywod beichiog a mamau newydd.

Mae llawer o wasanaethau eisoes ar gael yn Abertawe sydd wedi eu hanelu at leihau ysmegu, gordewdra ac anweithgaredd ac rwyf eisoes wedi eich cynghori i ddefnyddio lens y Ddeddf i edrych ar y materion hyn ar gyfer eich cynorthwyo i werthuso effeithiolrwydd gwasanaethau - gan ddathlu llwyddiant a rhannu dysgu, ond hefyd sylweddoli lle mae hefyd angen gwelliant.

Fel y dywedais, mae'r rhan fwyaf o FGCau wedi nodi amcanion drafft sy'n gysylltiedig â'r blynyddoedd cynnar, gan roi cychwyn da mewn bywyd ac atal Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod, yn cynnwys Cwm Taf, Caerffili, Ynys Môn a Gwynedd, Blaenau Gwent Casnewydd a Conwy/Sir Ddinbych.

- **Amcan 3: Gweithio gyda natur – gwella iechyd a bioamrywiaeth a lleihau ein hól-troed carbon.**

Mae gan Abertawe amgylchedd naturiol prydferth ac, fel yr ydych wedi cydnabod yn eich asesiad llesiant, mae manau agored gwyrdd, traethau, afonydd a bywyd gwyllt yn gwella llesiant meddyliol pobl, yn ogystal â darparu adnoddau hanfodol i drigolion ac ymwelwyr. Mae'n amlwg eich bod wedi ystyried tueddiadau hirdymor sy'n effeithio ar gydnerthedd ein hamgylchedd a buaswn yn eich cynghori yn awr sut y gallwch weithredu, fel arweinyddion gwasanaethau cyhoeddus, i facsimeiddio eich cyfraniad i'r nodau. Bydd hyn yn cynnwys sut yr ydych yn cynllunio, dylunio a lleoli datblygiadau'r dyfodol (fel rhan o'ch Cynllun Datblygu Lleol a'ch gwaith gyda'r ddinas-ranbarth) adeiladau, seilwaith a manau agored cyhoeddus a chymunedol eraill. Beth fedrwch chi ei wneud, fel Prif Weithredwr, Cadeirydd neu Arweinydd, yn awr, i leihau effeithiau colli ein hamgylchedd a bod yn fwy cyfrifol yn fyd-eang? Sut fedr eich polisïau caffael ymroi i gefnogi busnesau lleol a ffocysu ar fwy na gwerth economaidd? Sut fedrwch chi fod yn fwy cyfrifol ar raddfa fyd-eang drwy gynhyrchu cynnyrch organig, Masnach Deg a, ble mae hynny'n bosibl, leihau trafniadaeth yn unol â gwarchod eich amgylchedd? Mae [Forum for the Future wedi cyhoeddi adroddiadau](#) ar hyn ac mae fy swyddfa yn gweithio gyda [Gwerth Cymru](#) i dreialu ymagweddau newydd tuag at gaffael yng nghyd-destun y Ddeddf.

Er enghraifft, gall penderfyniadau a wneir gan sefydliadau'r sector cyhoeddus o amgylch seilwaith, gael effaith ar allyriadau, ansawdd aer ac iechyd. Er mai dim ond ychydig o allyriadau yng Nghymru sy'n deillio o'r sector cyhoeddus, rydych chi mewn sefyllfa unigryw i ddylanwadu'n fwy eang ar allyriadau mewn meysydd megis cludiant nwyddau, ynni, defnyddio tir a chaffael. Mae [Some studies](#) yn awgrymu y gallai parhau i ohirio lleihad mewn allyriadau nwyon tŷ gwyr arwain at fil o \$535triliwn i bobl ifanc sy'n fyw heddiw a chenedlaethau'r dyfodol. [Yn ddiweddar cyhoeddodd Llywodraeth Cymru](#) lefelau allyriadau carbon wedi eu hisrannu i lefelau Awdurdod Lleol, a [Galwad am Dystiolaeth](#) i archwilio'r mecanweithiau mwyaf effeithiol ar gyfer gwireddu sector cyhoeddus carbon-niwtral erbyn 2030. Byddwch wedi cael gwahoddiad i ddigwyddiad y byddaf yn ei gynnal ar 9^{fed} Tachwedd mewn partneriaeth â Llywodraeth Cymru a Chyfoeth Naturiol Cymru: i archwilio sut fedr y gwasanaethau cyhoeddus yng Nghymru ennyn ymgyfraniad pobl mewn cydweithio ac integreiddio eu gwaith, i dalu mwy o sylw i oblygiadau hirdymor carbon yn eu gweithrediadau, a helpu i atal effeithiau'r newid yn yr hinsawdd rhag gwaethygu ymhellach.

Ar Awst 2ail eleni, dechreuasom ddefnyddio mwy o adnoddau natur nag y gall ein planed eu hadnewyddu mewn blwyddyn gyfan. Rydym ar hyn o bryd yn defnyddio [adnoddau 1.7 o blanedau bob blwyddyn](#). Mae adroddiad diweddar [Zero Carbon Britain, 'Making it Happen'](#) yn amlinellu pa gyfrifoldebau sydd gennym i gyd i genedlaethau'r dyfodol drwy weithredu yn awr ar y newid yn yr hinsawdd. Gwn eich bod wedi bod yn ystyried senarios y dyfodol ar gyfer pob amcan, a buaswn yn eich cyngori i feddwl sut y gall tueddiadau hirdymor effeithio ar bob agwedd o lesiant. Er enghraifft, beth yw cost economaidd ein hinsawdd sy'n newid yn Abertawe? Mae llawer yn dibynnu ar amaeth a physgota; mae rhai o'ch cymunedau'n arfordirol; mae twristiaeth yng Nghymru'n defnyddio ein hamgylchedd naturiol i raddau helaeth. Sut ydych chi'n ystyried effaith economaidd posibl a ddaw yn sgil y newid yn yr hinsawdd? Os yr ydych yn ymroi i ddefnyddio eich adnoddau naturiol ar gyfer creu manteision economaidd, sut ydych chi wedi ystyried effaith hirdymor digwyddiadau tywydd eithafol ar yr adnoddau hyn? Sut fedr wch chi ddefnyddio senarios i ddychmygu pa weithredu ataliol y gallech ei fabwysiadu i amddiffyn seilwaith critigol, amaeth, cyflenwadau dŵr a thrafnidiaeth mewn digwyddiad o dywydd eithafol? [Amcangyfrifir y bydd niwed blyneddol i eiddo preswyl yn £22 miliwn](#) felly, mae deall sut mae gwahanol ddigwyddiadau tywydd yn effeithio ar gymunedau'n ddaearyddol a demograffig yn hollbwysig ar gyfer eu hatal. Sut ydych chi wedi ystyried effaith hirdymor digwyddiadau tywydd eithafol ar yr adnoddau hyn? Sut fedr wch chi ddefnyddio senarios i ddychmygu pa gamau ataliol y gallech eu cymryd i amddiffyn seilwaith critigol, amaeth, cyflenwadau dŵr a thrafnidiaeth yn ystod digwyddiad tywydd eithafol. Mae llifogydd hefyd yn effeithio ar lesiant corfforol a meddyliol pobl yn hir ar ôl y digwyddiad ei hunan, sy'n anodd i'r rhai sy'n rhan ohono, ac yn anochel yn gostus i wasanaethau eraill.

Yn eich asesiad llesiant, rydych chi wedi datgan bod cymunedau'n gwerthfawrogi bod gwarchod adnoddau naturiol yn gyfrifoldeb y dylid ei rannu a byddent yn hoffi cael gwrandawriad neu gyfle i ymgyfrannu. Sut fedr wch chi gael cymunedau eu hunain i ymgyfrannu yng ngwirediad yr amcan hwn? Yn gysylltiedig â'ch pedwerydd amcan, gall cael pobl i ymgyfrannu o gwmpas lle neu achos cyffredin fod yn hynod o bwerus. Gall cael pobl allan i'r awyr agored gyda pheth gwybodaeth, a'u galluogi i weithredu, helpu i wneud yr amgylchedd lleol yn fwy cydnerth. Sut fedr wch chi helpu hyn i ddigwydd a, thrwy ddefnyddio'r diffiniadau o'r saith nod llesiant, gael mwy o effaith? Gall cael pobl i ymgyfrannu mewn rhedeg eu cymunedau hefyd gael effaith cadarnhaol ar helpu i wneud yr

amgylchedd lleol yn fwy cydnerth. Mae gan [NESTA ganllaw](#) ar gyfer gweithio gyda chymunedau i fynd i'r afael â'r newid yn yr hinsawdd yn cynnwys yr 'Her Fawr Werdd', lle mae cyfranogwyr wedi newid eu ffordd o fyw er mwyn lleihau eu hól-troed carbon. Mae prosiectau megis '[GlawLif Dŵr Cymru](#)' yn awgrymu dulliau y gallwn i gyd eu defnyddio i liniaru effeithiau llifogydd. Mae enghraifft eithafol yn cynnwys [Ynys Eigg yn yr Alban](#), lle mae'r gymuned yn effeithio'n gadarnhaol ar eu hamgylchedd drwy gyflwyno a gofalu am gynlluniau ynni cymunedol adnewyddadwy, adeiladu busnesau cynaliadwy a gwella bioamrywiaeth.

Bydd cydweithio gyda busnesau wrth benderfynu ar eich camau i gwrdd â'r amcan hwn hefyd yn bwysig yn nhermau gwarchod a gwella'r tir ac atal dirywiad mewn bioamrywiaeth. Prif achos ansawdd aer gwael yw trefoli a datgoedwigo cysylltiedig, cynhyrchu, diwydiant (yn arbennig losgi tanwydd ffosil) a lefelau trafndiaeth.

Trafndiaeth ac ynni yw dau o'r pethau mwyaf y gallwn ddylanwadu arnynt i effeithio ar y newid yn yr hinsawdd. Gall llygredd aer gael effaith arwyddocaol ar eich iechyd, yn cynnwys cysylltiad â chlefydau anadlol, cancr, a niwed i organau. Ar gyfer pob un o'ch camau, defnyddiwch y diffiniadau o'r nodau llesiant i feddwl am y modd y gallwch wneud rhywbeth yn wahanol i ennill yr effaith mwyaf posibl, ac integreiddio ar draws llawer o'ch camau drafft. Er enghraifft, sut fedrwch chi annog polisiâu gwaith ystwyth, gan gwtogi ar y defnydd o geir? Mae rhai BGCau yn cyflwyno pwyntiau ar gyfer gwefru cerbydau trydan yn eu sefydliadau hwy eu hunain, i annog newid moddol. Sut fedrwch chi alluogi cyfleoedd gwirfoddoli corfforaethol sy'n ymroi i wella cydnerthedd yr amgylchedd naturiol? Fel yr wyf eisoes wedi ei grybwyll, mae sefydliadau eu hunain yn ystyried plannu coed, cadw gwenyn a seilwaith gwyrdd ar gyfer eu hystadau cyhoeddus yng Nghymru. Mae gan [Busnes yn y Gymuned](#) ystod o ddulliau ymarferol ar gyfer busnesau, ar sut i gydweithio a gweithredu i helpu i fynd i'r afael â materion amgylcheddol a chymdeithasol allweddol sy'n wynebu cymdeithas.

Sut fedrwch chi ddylanwadu ar waith y ddinas-ranbarth yn hyn o beth? Mae [Closing the Circle](#) yn yn adrodd ar yr economi cylchol ac mae 'Amgylchedd Cymru' yn adroddiad defnyddiol a ysgrifennwyd gan Adeiladu Arbenigrwydd yng Nghymru. Mae'n dangos cyfle economaidd posibl o £1biliwn ychwanegol y flwyddyn erbyn 2035 drwy ddefnyddio, mewn ffordd ymarferol, egwyddorion yr economi cylchol ac yn rhoi enghreifftiau ymarferol o ble fedr y sector cyhoeddus ymroi i leihau gwastraff ac adnoddau ym mhrosiectau'r dyfodol. Mae hyn yn gynydd o 12.5% yn nhrosiant sector amgylchedd adeiledig Cymru ac mae'n cynhyrchu 7,300 o swyddi (gros). Mae'r wefan [Good Local Economies](#) yn awgrymu sut y gall y sector cyhoeddus a sefydliadau cymunedol weithio gyda'i gilydd i greu manteision niferus ar gyfer eu hardaloedd yn nhermau tai, ynni, caffael, cyllid ac economïau lleol.

Sut fedr seilwaith cynllunio hybu manteision ehangach, megis '[heolydd solar](#)' cynhyrchu trydan adnewyddadwy neu heolydd o [blastig sydd wedi ei ailgylchu](#), megis y rhai sy'n cael eu treialu yn Rotterdam? Sut fedr hyn gael ei gysylltu â chreadigaeth mannau agored gwyrdd cymunedol i wella iechyd pobl? Mae dinas [Freiburg](#) yn aml yn cael ei chrybwyll fel enghraifft o ddatblygu trefol a ganddi drafnidiaeth gyhoeddus llesol integredig fel rhan ganolog o'i dylunio. Heblaw am flaenoriaethu trafndiaeth llesol cynaliadwy a fforddiadwy, a thrafnidiaeth gyhoeddus ddibynadwy, mae strategaeth osgoi traffig yn golygu ei bod yn ddinas o bellteroedd byr, lle mae anghenion pobl yn cael eu diwallu o fewn pellteroedd byr. Mae'r offeryn [Llunio fy Nhref](#) o Gomisiwn Dylunio Cymru yn adnodd rhyngweithiol i greu mannau cymunedol sy'n eich annog i feddwl yn fanwl am rai o'r posibiladau.

Mae gennych hefyd lawer iawn o ystâd gyhoeddus a dylech ystyried ei effeithlonrwydd, yn ogystal â'r modd y mae adeiladau ac amgylcheddau'n medru effeithio ar lesiant. Mae [adroddiad Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt Cymru ar seilwaith gwyrdd](#) yn amlinellu sut mae seilwaith gwyrdd yn darparu ystod o fanteision pendant sydd wedi eu profi, a manteision economaidd cost-effeithiol, cymdeithasol ac amgylcheddol. Mae gan [Gomisiwn Dylunio Cymru](#) hefyd astudiaethau achos ac adnoddau ar ddylunio sy'n ffocysu ar ddefnyddwyr, yn maxsimeiddio effeithlonrwydd ynni ac wedi dangos y gall brysuero iachâd cleifion mewn modd arwyddocaol. Ym mhob un o'r ardaloedd hyn gall fy swyddfa eich cysylltu â'r bobl a'r sefydliadau hyn, a fyddant, efallai, yn gallu eich helpu wrth i chi ddatblygu eich gwaith.

Mae'r DU wedi addo y byddir yn gwaredu allyriadau carbon yn gyfangwbl erbyn 2050 ac mae pob un o Lywodraethau Cymru wedi addo creu rhagor o swyddi gwyrdd. Ond er bod Cymru yn fan â photensial enfawr ar gyfer darparu ynni naturiol, dim ond 10% o drydan Cymru yn 2013 a ddarparwyd drwy ynni naturiol. Mae angen i'r BGC ymgysylltu â phrosiectau, megis y Morlyn Llanw i ddeall yr effeithiau a'r manteision niferus. Ydych chi wedi ystyried potensial ynni adnewyddadwy arall fel BGC? Llynedd, cynhyrchodd Pwyllgor yr Amgylchedd a Chynaliadwyedd Cynulliad Cymru'r adroddiad '[Dyfodol Ynni Craffach i Gymru](#)' gyda 19 argymhelliad ar y modd y gallai Cymru drawsnewid ei hymagwedd tuag at ynni. Yn fwy diweddar, mae Ynni Clyfar y DU wedi cynhyrchu'r adroddiad '[A Smart Energy Future for Rural Areas](#)' sy'n rhoi enghreifftiau ac astudiaethau achos o ardaloedd gwledig ar draws y DU sydd wrthi'n cyflawni'r trawsnewid hwnnw. Mae prif seminar [Policy Forum for Wales](#) i'w chynnal ar 7fed Rhagfyr eleni, gyda ffocws ar flaenoriaethau ar gyfer polisi ynni, tyfu'r sector yng Nghymru a chynyddu buddsoddi mewn ynni adnewyddadwy.

Awgryma tystiolaeth bod galluogi pobl i wneud dewisiadau iechyd iach yn gysylltiedig â'u statws economaidd, eu hamgylchedd a sut y maent yn cysylltu ag eraill. Rydych wedi cydnabod y cysylltiad hwn yn eich cynllun drafft llesiant. Felly gweithredwch i gyfrannu i Gymru fwy cydnerth drwy gyfrannu hefyd i'r nodau eraill. Sut fedr gwella llesiant staff effeithio'n gadarnhaol ar yr amgylchedd naturiol? Cydweithio gyda sefydliadau eraill i archwilio'r cysylltiadau hyn yw pwrpas y BGCau.

Fel yr ydych wedi cydnabod mae'n siŵr, mae yna gyfleoedd i chi weithio gyda sefydliadau megis yr Ymddiriedolaeth Genedlaethol ac Ymddiriedolaethau Bywyd Gwyllt, i ddatblygu ymagwedd drwy'r sir gyfan. Mae'r [prosiect Coed Actif Cyfoeth Naturiol Cymru](#) o gael pobl allan i'r awyr agored, i warchod eu hamgylchedd a mwynhau'r effeithiau cadarnhaol ar eu hiechyd a'u llesiant. Mae dulliau amgen o wella llesiant yn tyfu ac mae'r [astudiaeth hon ar bresgreibio cymdeithasol ym Mryste](#), yn rhoi gwybodaeth ar fodolau, a pheth mewnwelediad i'r gwelliannau mewn iechyd meddwl ac iechyd yn gyffredinol. Dangosodd rhaglen ddogfen ddiweddar y BBC '[The doctor who gave up drugs](#)', sawl enghraifft o'r modd y gall ymagwedd amgen tuag at bresgreibio tabledi gael effaith fwy holistig, cadarnhaol sy'n para am amser hir, ar fywyd rhywun - gyda phobl yn dod yn fwy ffit yn gorfforol ac yn fwy iach yn feddyliol heb ddibynnu ar bresgripsiynau. Yn ei hanfod ymagwedd ataliol yw hon, fel y dangosodd ymchwil [Prifysgol Essex](#) wirfoddoli gyda'r Ymddiriedolaeth Bywyd Gwyllt - ar ôl tri mis roedd iechyd meddwl y cyfranogwyr wedi gwella. Gallai cydweithio gyda gwahanol sefydliadau i ddeall a gwerthuso'r dulliau hyn gael effaith drawsffurfiol ar ein hymagweddau presennol tuag at iechyd.

Mae yna lawer o FGCau sy'n ymroi i amddiffyn eu hamgylchedd yn cynnwys Blaenau Gwent, Caerffili, Bro Morgannwg, Powys, Sir Gaerfyrddin a Cheredigion.

- **Amcan 4: Cymunedau cryfach - galluogi cymunedau i hyrwyddo balchder a theimlad o berthyn.**

Mae'n ddyhead arwyddocaol i gael Abertawe bywiog, oddefgar a chroesawgar lle bydd gan genedlaethau'r dyfodol fynediad cyfartal i gyfleoedd bywyd gan deimlo'n falch o'u dinas. Byddai gwireddu rhai o'ch amcanion drafft eraill yn amlwg yn cyfrannu at y weledigaeth hon a theimlaf fod y newid hwn yn bendant i gychwyn gyda chi. Fel y cynghorais yn rhan gyntaf y llythyr hwn, mae'r ffordd yr ydych yn gweithio gyda'ch gilydd a darparu gwasanaethau o dipyn i beth yn treiddio i fywydau pobl Abertawe – drwy eich gweithlu, eich polisïau, eich penderfyniadau a'ch ymagweddau. Byddai adeiladu gweledigaeth o'r dyfodol ar y cyd a theimlad o berthyn yn eich galluogi i symud ymlaen gyda'ch gilydd i wella llesiant cenedlaethau'r dyfodol.

Fel y cynghorais yn fy ymateb i'ch asesiad llesiant, mae'n rhaid i'r hyn yr ydych yn ei wneud fel BGC fod yng nghyd-destun ble a sut mae pobl yn byw. Sut mae gwahaniaethau'n cael eu deall ar draws cymunedau yn Abertawe? Beth a olyga hyn i lesiant pobl? Rydych yn cychwyn archwilio hyn yn ystod eich asesiad llesiant, ac ar gyfer cymryd camau i gwrdd â'ch holl amcanion dylech barhau i archwilio'r data a'r rhesymau posibl wrth wraidd y data. Y ffordd orau o ddyfnhau eich gwybodaeth o gymunedau yw drwy brofiadau pobl sy'n byw yno. Mae ennyn ymgyfraniad eich staff, mynd o le i le i siarad â phobl a chydweithio gyda hwynt i gyflwyno prosiectau gyda'ch gilydd yn adeiladu ymddiriedolaeth rhwng cymunedau â'ch gwasanaethau gan arwain at ganlyniadau mwy cadarnhaol. Rwy'n cynghori pob un o'ch sefydliadau i ymrwymo i Safonau Cyfranogaeth Cenedlaethol, a gan fod y rhan fwyaf ohonom heb fod yn berchen y sgiliau o ymgysylltu mewn dull ystyrlon ag ystod o bobl, efallai y byddwch yn dymuno cysylltu â [Participation Cymru](#), a fedr gynorthwyo eich swyddogion i ennill y sgiliau sy'n hanfodol ar gyfer ymgyfraniad effeithiol. Gallai [Rhwydwaith Cyd-gynhyrchu Cymru](#) eich helpu i ystyried cynlluniau bancio amser, rhoi enghreifftiau o gyd-gynhyrchu da a'ch helpu i adnabod ac ymgysylltu ag arweinwyr cymunedol.

Yn lleol, sut gall plant a phobl ifanc, ysgolion, colegau a Chynghorau Tref a Chymuned a'r trydydd sector chwarae rhan bwysig yn y dasg o gysylltu pobl? [Cynhyrchodd y CGGC wybodaeth ehangach](#) ar y modd y mae'r trydydd sector yn chwarae rôl yn y gwaith o gyfrannu i'r Ddeddf yn cynnwys y saith nod llesiant. Sut mae, neu sut fydd, asedau'r ardal yn cael eu harchwilio tu hwnt i'r gwasanaethau cyhoeddus sy'n bodoli gan ymwneud mwy â chalon ac enaid y gymuned? Mae'r astudiaeth ['Lle Dwnf' yng Nghanolfan Adfywio Rhagoriaeth Cymru yn Nhredeg](#) yn rhoi tystiolaeth o'r modd y mae dealltwriaeth o le yn medru bod yn fanteisiol iawn i lesiant. Mae rhoi i gymunedau'r anogaeth fach honno, drwy, er enghraifft, gynlluniau sy'n gwobrwyo gwirfoddoli, neu grantiau bach i greu mannau agored deniadol, yn medru arwain at ganlyniadau llawer mwy - fel y dengys y gwaith a wnaed gan ['Nurture Development' Datblygu Cymuned sy'n seiliedig ar Asedau](#). Mae gwaith o'r fath eisoes yn cael ei wneud drwy [Ymddiriedolaeth Adeiladu Cymunedau](#) a ariennir gan y Gronfa Loteri Fawr. Efallai nad ydych yn gwybod pwy yw arweinyddion cymunedol posibl a chysylltwyr mewn rhai ardaloedd, felly os yr ydych wedi ymrwymo i wneud hyn, ail-bwrpaswch eich adnoddau i gynyddu eich gwaith mewn cymunedau, gan ddod i adnabod lle yn yr un modd ag y mae'r bobl sy'n byw yno yn ei adnabod.

Fel mewn ardaloedd eraill o Gymru, mae yna anghydraddoldebau mewn iechyd, cyfoeth a mynediad i amwynderau, yn cynnwys manau gwyrdd agored a nodwyd yn eich asesiad. Rwyf wedi siarad yn gyson am ein diffyg dealltwriaeth fel gwasanaethau cyhoeddus o brofiadau bywyd pobl. Mae llawer o bobl heb fod yn gweld eu hunain fel pobl 'difreintiedig', neu bobl sydd 'mewn tlodi', ac, mae hyn yn cysylltu â fy nghyngor ar eich amcan ar sicrhau cychwyn gorau mewn bywyd. Fel gwasanaethau cyhoeddus mae angen i ni fabwysiadu ymagwedd fwy dynol tuag at ddarparu gwasanaethau ac mae'r Ddeddf (a Gwasanaethau Cymdeithasol a'r Ddeddf Llesiant) yn rhoi lens synnwyr cyffredin ar gyfer gwneud hynny. Amlygodd adroddiad diweddar y Samariaid [Dying from Inequality](#) y cynnydd mewn risgiau hunanladdiad ymhlith pobl â swyddi sgiliau isel, ac a oedd yn byw mewn ardaloedd o amddifadedd. Gellid adnabod llawer ohonynt yn ifanc iawn, ac mae'r rhai hynny a chyflawniadau addysgol isel mewn mwy o risg, sy'n cysylltu â'ch amcan cyntaf sy'n ymwneud â rhoi'r cychwyn gorau mewn bywyd i blant a phobl ifanc. Mae'r enghraifft hon '[Why poor people don't plan long-term](#)' yn rhoi mewnwelediad i'r rhwystrau a wynebir gan bobl wrth geisio goresgyn anghydraddoldeb a sut y maent yn aml iawn yn cael eu hanwybyddu. Mae eich BGC cyfagos, Pen-y-bont ar Ogwr, yn edrych i weld sut mae tlodi'n effeithio ar rannau o'r boblogaeth a theimlaf y byddai'n ddefnyddiol i chi hefyd wneud hyn. Mae adroddiad y Sefydliad Royal Town Planning, '[Poverty, Place and Inequality](#)' yn cynnwys nifer o argymhellion sy'n egluro pam mae ymagweddau seiliedig ar le yn allweddol ar gyfer mynd i'r afael ag anghydraddoldeb rhwng ac o fewn cymunedau.

Fel arweinwyr asiantaethau lleol, mae gennych rôl allweddol i'w chwarae yn y dasg o hybu a chynorthwyo cydlyniant cymunedol. Mae potensial eich rôl yn y maes hwn yn mynd tu hwnt i adeiladu capasiti cymunedol, a hynny drwy hwyluso rhwydweithio a chydweithredu a darparu hyfforddiant i grwpiau cymunedol a gweithwyr. Dim ond i ryw raddau y gall yr agweddau hyn tuag at gymorth cymunedol fynd i'r afael â'r problemau a wynebir gan bobl a chymunedau. Sut ydych chi'n mynd i'r afael â rhai o'r rhwystrau systemig sy'n atal pobl, cymunedau a gweithwyr rhag defnyddio'u hyfforddiant neu eu gwybodaeth, neu sy'n eu hatal rhag cyrchu'r gwasanaethau a allai helpu? Ydych chi wedi ystyried sut y gallech wella gwasanaethau presennol fel y gallent ddarparu ymagwedd ataliol - atal problemau megis Profiadau Niweidiol yn ystod Plentyndod cyn iddynt ddigwydd - drwy gomisiynu'r gwasanaethau hyn yn wahanol? Mae'r ymchwil a ddogfennwyd yn "[What Works in Community Cohesion](#)" yn rhoi cyfeiriadau defnyddiol i FGCau ar wahanol ddimensiynau cydlyniant cymunedol.

Mae'r cais i fod yn Ddinas Ddiwylliant 2021 yn gyfle cyffrous i'ch dinas ac, fel gyda'r ddinas-ranbarth, gallai defnyddio'r saith nod llesiant eich helpu i weld sut y gallai pawb elwa o'r buddsoddiad. Fel catalydd ar gyfer adferiad a thwf economaidd, mae'n rheswm i dyfu cyfartaledd ar draws y ddinas a dwyn pobl at ei gilydd o gwmpas rhywbeth y maent yn ymddiddori ynddo. Gall diwylliant, chwaraeon ac iaith fod yn anhygoel o bwerus gan ddwyn pobl at ei gilydd i rannu nod a chreu teimlad o berthyn. Mae Chwaraeon Cymru'n awyddus i weithio gyda'r BGCau ar sut y gallant facsimeiddio eu cyfraniad i'r saith nod llesiant. Gallai [strategaeth Cyngor Celfyddydau Cymru](#) sy'n amlinellu rhai o'r manteision a fedr ddeillio o ymgyfrannu mewn gweithgareddau creadigol i iechyd, cydlyniant a sgiliau'r boblogaeth, eich helpu i adnabod sut y gall prosiectau fod yn fuddiol iawn i'ch sefydliadau. Mae'r [Rhaglen Comisiynu Diwylliannol, a ariennir gan Gyngor Celfyddydau Lloegr](#) yn ymroi i helpu comisiynwyr gwasanaethau cyhoeddus i ddeall sut y gallant wella canlyniadau drwy integreiddio celfyddyd a gweithgareddau diwylliannol gydag ystod o wasanaethau, yn cynnwys iechyd meddwl a llesiant, pobl hyn a

chomisiynu seiliedig ar le. '[Cymraeg 2050](#)' hefyd yw ein gweledigaeth gyffredin ar gyfer cynyddu'r defnydd o'r iaith Gymraeg. Gwnaeth Alun Davies AC ddatganiad yn ddiweddar ar [ariannu ar gyfer tyfu busnesau bach dwyieithog](#) er mwyn cynyddu amlygrwydd Cymraeg yn ein cymunedau. A fedrech chi fel BGC gysylltu'r mentrau hyn?

Sut ydych chi'n ystyried y modd y gallai pobl fod eisiau cyfrannu i'w cymunedau yn y dyfodol? Mae'r adroddiad diweddar hwn ar [Digital Childhoods](#) o Barnados yn dangos pa mor gyflym mae technoleg yn symud a'r modd y mae plant yn awr yn defnyddio gwybodaeth. Sut mae eich sefydliadau'n harneisio pŵer technoleg i'ch helpu i gwrdd â'r amcan hwn? Ar hyn o bryd mae plant rhwng 5 ac 16 mlwydd oed ar gyfartaledd yn treulio chwe awr a hanner bob dydd o flaen sgrin; [28% o bobl ifanc yn defnyddio cyfryngau cymdeithasol](#) fel eu prif ffynhonnell newyddion a [43% o 'genhedlaeth y mileniwm' yn cael eu sbarduno i wneud cyfraniadau ariannol drwy sianelau cymdeithasol](#). Pa fath o newidiadau y gall y bydd angen i chi eu gwneud i'ch systemau sefydliadol a pholisïau i alluogi pobl i ymgysylltu mwy mewn cymunedau a ffurfio gwasanaethau lleol? Mae yna gyfle gwirioneddol i ymgysylltu â phobl yn y ffordd sydd fwyaf cyfleus iddynt hwy ac sy'n rhan o'u bywyd bob dydd, yn hytrach na gorchwyl ychwanegol. Mae '[Sir Fynwy Agored](#)' yn enghraifft o lwyfan ar-lein sydd wedi rhagweld sut y gallai pobl gyfrannu tuag at wella'u hardal yn y dyfodol, gyda chyfleoedd i rannu syniadau, i ofyn am farn y gymuned, cychwyn prosiect a chwilio am wirfoddolwyr neu adnoddau. Gall Matthew Gatehouse, sy'n gweithio gyda BGC Sir Fynwy rannu gyda chi yr hyn a ddysgasant wrth sefydlu'r wefan hon.

Mae nifer o FGCau yn drafftio amcanion i annog cymunedau mwy cydlynol a chysylltiedig, yn cynnwys Sir y Fflint, Caerdydd, Bro Morgannwg, Casnewydd, Powys, Cwm Taf a Sir Fynwy.

Gobeithiaf eich bod o'r farn fod y cyngor hwn yn ddefnyddiol i chi wrth i chi symud ymlaen i gyhoeddi eich cynllun llesiant ar gyfer ymgynghori ffurfiol. Os gwelwch yn dda cysylltwch â fy nhîm os yr ydych chi angen manylion cyswllt pellach ar gyfer unrhyw un o'r sefydliadau a'r adroddiadau a grybwyllwyd yn y llythyr hwn.

Rwyf hefyd yn dysgu'r ffordd orau o gynghori, cynorthwyo a monitro sut mae cyrff cyhoeddus yn ceisio defnyddio'r pum dull o weithio a maximeiddio'u cyfraniad i'r saith nod llesiant, felly buaswn yn croesawu adborth oddi wrthydych chi, eich swyddogion cynorthwyo a Phwyllgor Craffu BGC Abertawe ar sut yr wyf wedi dewis mynd ati i ymdrin â'r ddyletswydd statudol hon a'r cyngor yr wyf wedi ei roi.

Edrychaf ymlaen at dderbyn eich cynllun llesiant drafft ac os gwelwch yn dda cadwch mewn cysylltiad â mi a fy nhîm.

Dymuniadau gorau

Sophie Howe